

VOORWOORD

Was 2002 het jaar van de revolte, 2003 leek het jaar van de restauratie – in electoraal opzicht althans. Bij de Tweede-Kamerverkiezingen verloor de Lijst Pim Fortuyn meer dan tweederde van de zetels die zijn naamgever de keer ervoor postuum in de wacht had gesleept. De in 2002 ongeveer gehalveerde Partij van de Arbeid daarentegen maakte haar verlies vrijwel goed. In andere opzichten was er echter bepaald geen sprake van een normalisatie, dat wil zeggen een terugkeer naar de situatie van vóór Fortuyn. In programmatisch opzicht stellen veel partijen zich anders op dan voorheen. Opvattingen ten aanzien van immigratie en integratie zijn aangescherpt, en staatkundige vernieuwingsvoorstellen omarmd die de kiezer meer zeggenschap moeten geven. Ook intern passen de partijen zich aan: de invloed van de leden wordt vergroot om hen meer bij de partijorganisatie te betrekken.

De Kroniek in dit Jaarboek brengt de ideologische, programmatische en partijorganisatorische reacties van de partijen in 2003 op de opkomst van Fortuyn in kaart. Daarna volgt een theoretische beschouwing van de politicoloog Krouwel over de ontwikkeling van de politieke partij in de twintigste eeuw. Zijn betoog eindigt met de opkomst van de politieke entrepreneur – waarvoor onder anderen Fortuyn model heeft gestaan. Het succes van dit type politicus zou zijn bevorderd doordat de gevestigde partijen een kartel zijn gaan vormen dat er mede toe diende om de politieke functies onderling te verdelen en nieuwkomers buiten de deur te houden. De bestuurskundige Baakman verklaart vervolgens hoe de politieke partijen inderdaad het proces van politieke benoemingen zijn gaan domineren. De politicoloog Lucardie gaat daarna in op de oorzaken van het succes en falen van de niet in het parlement zitting hebbende partijen bij de Tweede-Kamerverkiezingen in 2002 en 2003, waarbij hij een vergelijking maakt met de Duitse Bondsdagverkiezingen in 2002.

In dit Jaarboek komt ook Fortuyn zelf aan de orde. De historicus Boscher beschrijft op welke wijze Fortuyns verschijning een rol heeft gespeeld bij zijn opkomst. Meer indirect komt hij aan bod in het relaas van de politicoloog Van Schendelen over de totstandkoming van het Rotterdamse college van burgemeester en wethouders in het voorjaar van 2002. Als grondlegger van dit college met het door Fortuyn bij de raadsverkiezingen aangevoerde Leefbaar Rotterdam biedt Van Schendelen een kijkje achter de schermen. Het Jaarboek eindigt met een analyse van de bestuurskundigen Castenmiller en Tjalma-den Oudsten van de gemeenteraadsleden vóór de dualisering van de gemeenteraden in 2002.